

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 12.12.2018
Kabul Tarihi / Date Accepted : 15.10.2019
Yayın Tarihi / Date Published : 31.12.2019

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.20xx.xx.xxxxx-xxxxxx>

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ GİZLİLİK, ÇOKLU İLİŞKİLER VE MESLEKİ YETERLİKLE İLGİLİ ETİK İKİLEMLERİ

Evrım ÇETİNKAYA YILDIZ¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, okullarda çalışan psikolojik danışmanların gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik ile ilgili olarak karşılaştıkları etik ikilemleri ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmaya 131 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Katılımcı psikolojik danışmanlara demografik sorulara ek olarak meslek etiği ile ilgili karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak için beş soru (gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik konusunda karşılaştıkları etik sorunlar; etik sorun olduğunda başvurdukları kaynaklar; etik bilgilerinin ne derece yeterli buldukları) sorulmuştur. Katılımcı okul psikolojik danışmanların %77'si de mesleki yeterlik konusunda %76'sı gizlilik konusunda ve %66'sı çoklu ilişkiler konusunda etik sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %39'u etik bilgilerinin yeterli olduğunu, %24'si ise bir etik sorun ile karşılaştıklarında diğer okul psikolojik danışmanı arkadaşlarına ulaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların karşılaştıkları etik ikilemlerini literatür ışığında tartışılmış ve okul psikolojik danışmanlarının dile getirdiği etik ikilemlerde bazı evrensel ve kültüre özgü durumların olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gizlilik, çoklu ilişkiler, yeterlik, etik

THE ETHICAL DILEMMAS OF SCHOOL COUNSELORS ON CONFIDENTIALITY, DUAL RELATIONSHIPS AND COMPETENCY

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the ethical dilemmas that school counselors face with regarding confidentiality, dual relationship and competency. This research is qualitative in nature and the data was collected through interviews. One hundred and thirty one volunteered psychological counselors participated in the study. In addition to demographic questions, five questions (the ethical dilemmas that they faced with regarding confidentiality, dual relationships and competency; who they consult in case of an ethical dilemma and how they evaluate their ethical knowledge) were asked to the participants. Among the participants, 76% stated that they have faced with ethical dilemmas about confidentiality, 66% stated that they have faced with ethical dilemmas about dual relationships and 77% stated that they have faced with ethical dilemmas regarding competency. Moreover, 39% of the participants stated that their ethical knowledge is sufficient and 24% stated that when they faced with an ethical dilemma they consult with their friends who are also school counselors. The results were discussed under the light of literature and it was found out that the ethical dilemmas that school counselors mentioned have some universal and cultural aspects.

Keywords: Confidentiality, dual relationships, competency, ethics

¹ Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, evrimcetinkaya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5924-3136>

1.GİRİŞ

Modern etik kodların doğasında olan birçok temel etik ilke ve değerlerin kaynağını M.Ö. 4000 yıllarında oluşturulan Hipokrat yemininde bulmak mümkündür (Sinclair, 1996). Bu yemin meslek elemanlarına ve topluma mesleki yükümlülükleri anlatır. Ruh sağlığı alanı için de ihtiyaçlar ortaya çıktıkça mesleklere uygun etik kodlar oluşturulmuştur. Hobbs (1948) etik kodların hem etik davranmayan psikologları beladan uzak tutacağını hem de etik davranan psikologlara günlük kararlar alma konusunda elle tutulur bir yardım sağlayacağını belirtmiştir. Bu konudaki ilk çalışmalar Amerikan Psikologlar Derneği (APA) tarafından İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlamıştır. Buradaki amaç insan davranışlarında, özellikle psikologların davranışlarında değişiklik yapmada etkili olacak bir kod oluşturmaktır (Hobbs, 1948, s. 82). APA, üyelerine yaşadıkları kritik olayları sorarak işe başlamıştır. Bu çalışmalarda yaklaşık olarak binin üzerinde vak'a gözden geçirilmiş ve psikologların ilişkilerine, danışanlarına, öğrencilerine, araştırma katılımcılarına ve diğer uzmanlara karşı olan sorumluluklarına ilişkin başlıca etik temalar ortaya konulmuştur. İlk resmi APA etik kodları 1953 yılında kabul edilmiş ve ihtiyaçlar değiştikçe güncellemeler devam etmiştir. Halen, APA Etik Değerler Komitesi çağdaş şikâyetler ve mesleki sorunlara dayalı yeni standartları kabul etmeye devam etmektedir.

Günümüz koşullarında artık psikolojik danışmanların etik karar alma süreci etik kodların kendisinden daha önemli hale gelmiştir. Bu nedenle her bir durum için kod aramak yerine etik karar alma modellerini öğrenip takip etmek önerilmektedir (Garcia, Cartwright, Winston ve Borzuchowska, 2003; Luke, Goodrich ve Gilbride, 2013). Stone (2005) okul psikolojik danışmanları için 9 aşamalı şu modeli önermektedir: (a) problemi duygusal ve entelektüel olarak belirle, (b) Amerikan okul Psikolojik Danışmanları Derneği (ASCA) tarafından belirlenen etik kodları ve kanunları uygula, (c) öğrencinin takvim yaşını ve gelişimsel dönemini göz önünde bulundur, (d) ortamı, ebeveyn haklarını ve çocuk haklarını dikkate al, (e) etik ilkelerden iyilik, otonomi, bilerek zarar vermeme, bağlılık ve adalet ilkelerini uygula, (f) olası seçenekleri ve sonuçlarını değerlendir, (g) Seçilen kararı değerlendir, (h) konsültasyon yap, (i) seçilen kararı uygula.

Meslek örgütleri (Amerikan Psikolojik Danışma Derneği, 2014; Amerikan Psikologlar Derneği, 2010) etik kodları güncellemek ve üyelerini etik konusunda eğitmek için sistemli bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir. Türkiye'de son yirmi yılda yaşanan toplumsal, ekonomik ve sosyal değişimlere ve doğal afetler sonrası ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak psikoloji alanı yalnızca akademik bir alan olmaktan çıkmış ve olması gerektiği gibi topluma yayılmış bir hizmet alanı haline gelmiştir (Eskin, 2000). Ruh sağlığı alanında mezun veren bölümlerin ve mezun sayısının artmasıyla birlikte psikolojik danışma ve terapi hizmetleri eskiye nazaran daha erişilebilir bir duruma gelmiştir. Ancak ruh sağlığı yasasının henüz tamamlanmamış olması sebebiyle bu hizmetlerin sunulmasında bazı sıkıntılar ve belirsizlikler yaşanmaktadır. Bu gelişime tanıklık eden ruh sağlığı dernekleri hem meslek yasasının çıkması hem de etik konusundaki ihtiyaçları karşılamak için çalışmalarına devam etmektedirler. Türk Psikiyatri Derneği 2002 yılında, Türk Psikologlar Derneği ise 2004 yılında etik kodlarını yayınlamışlardır. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (TPDRD) ise ilk etik kodları 1995 yılında yayınlamış, 2006 yılında da etik kodları revize etmiştir. TPDRD'in etik yönetmeliğinde; yetkinlik, dürüstlük, duyarlı ve saygılı olmak, bireysel ve kültürel farklara duyarlılık, toplumsal sorumluluk, mesleki ve bilimsel sorumluluk sahibi olmak ilkeleri başlıca etik ilkeler olarak kabul edilmiştir. Siviş-Çetinkaya (2014) TPDRD'nin etik kodlarının Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin (APDD) etik kodlarına kıyasla kapsamının sınırlı, açıklamalarının ise yetersiz olduğunu belirttiği çalışmasında etik kodların sayıca da farklılaştığını belirtmiştir; örneğin APDD'de (2014) 249, TPDRD'da (2006) ise 101 adet yayınlanmış etik kod bulunmaktadır. Bu farklılık Türkiye'de ruh sağlığı meslek yasasının olmayışı ve uygulamada karşılaşılan bazı sıkıntılı durumların yargıya taşınmaması ile açıklanabilir. Nitekim mevcut etik kodlar tüm dünyada ve Türkiye'de ihtiyaca dönük olarak ortaya çıkmıştır ve bundan sonra oluşacak kodlar da etik ikilemler içeren durumlar meslek örgütlerine ya da mahkemelere yansdııkça, kısacası ihtiyaca dönük olarak çeşitlenecektir.

Sullivan psikoterapinin, terapistlerin hastanın ihtiyaçlarını karşılamak için kendi ihtiyaçlarını bir kenara koymalarını gerektiren benzersiz bir meslek olduğunu belirtmiş ve çok az insanın terapist rolü için gerçekten uygun olduğu sonucuna varmıştır (akt. Gabbard, 1994). Literatürde etik davranmayan uzmanları tanımlamak için bazı kriterler belirlenmiştir. Örneğin, Koocher ve Keith-Spiegel (2008) etik olmayan ya da profesyonel olmayan davranışlar sergileyen uygulayıcıların özelliklerini şu şekilde listelemiştir: (a) etik standartlardan habersiz ya da yanlış yönlendirilmiş olma, (b) uygulama kapsamının dışında tedavi önerme, (c) diğer insanların ihtiyaçlarına ve durumsal dinamiklere duyarlılık gösterme, (d) danışanları kendi çıkarlarını öne koyarak istismar etme, (e) stres, tembellik, farkında olmama ya da ihmal sebepleriyle sorumsuzca davranma, (f) algılanan zarar için danışana karşı intikamla tepki gösterme, (g) tükenmişlik sendromu ya da duygusal bozukluklar yaşama, (h) kişiler arası sınır sıkıntılarını açığa vurma, (i) kendinden başkasını düşünmeme, (j) genel olarak etik davranma fakat ara sıra dikkat dağınıklığı ya da dikkatsizlik kaynaklı hata yapma.

Yukarıdaki etik olmayan davranış örneklerinde de görüldüğü üzere çok çeşitli etik dışı davranış bulunmaktadır. Etik olmayan davranışların bu şekilde tek tek ele alınması zor olacağından etik kodlar konularına göre kategorize

edilmiş ve çeşitli başlıklar (gizlilik, çoklu ilişkiler, gönüllülük, profesyonel yeterlik, aydınlatılmış onam, kültürel duyarlılık vb.) altında toplanmışlardır. Meslek örgütlerine sıkça başvuruda bulunulan ve alanda çalışan uzmanların en sık etik ikilem yaşadığı konular arasında çoklu ilişkiler, gizlilik ve yeterlik bulunmaktadır. Pope ve Vetter (1992) ABD’de 1319 psikoloğun katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada psikologların son iki yılda karşılaştıkları ve etik ikilem yaşadıkları olayları incelemişlerdir. Sonuçlara göre en çok karşılaşılan etik problemler sırasıyla gizlilik, sınırların net olmaması/çoklu ilişkiler ve ödeme kaynakları olarak belirlenmiştir. Farklı ülkelerde (İngiltere, Kanada, İsveç, Finlandiya, Norveç ve Güney Afrika Cumhuriyeti) aynı anket kullanılarak yapılan benzer araştırmalarda (örn. Colnerud, 1997; Lindsay ve Colley, 1995; Odland ve Nielsen, 1997; Slack ve Wassenaar, 1999) ise ilk sırada gizlilik gelmiştir. Takip eden sıralar ülkelere göre değişiklik göstermekle birlikte çoklu ilişkiler genellikle sıralamada ilk üçte yer alırken meslektaşların etik olmayan davranışları da genellikle ilk sıralarda yer almıştır. Türkiye’de bu konuda yürütülen çalışmalardan birinde Korkut, Müderrisoğlu ve Tanık (2006) İstanbul’da 41 klinik psikoloğun karşılaştıkları etik ihlalleri araştırmıştır. Bu çalışmada ilk üçte sırasıyla mesleki yeterlik, yararlı olmak/zarar vermemek ve danışanla duygusal ve cinsel yakınlaşma etik ihlalleri yer almıştır. Diğer bir çalışmada ise Siviş-Çetinkaya (2015) ülke genelinde çalışan 172 psikolojik danışmana ulaşılmış ve psikolojik danışmanların karşılaştığı etik ikilemleri araştırmıştır. Çalışmada ilk sırada gizlilik ve özel hayat yer almış ve bu ikilemin içinde önemli bir oranın çocuk cinsel istismarını rapor etme ile ilgili olduğu belirtilmiştir. İkinci olarak okul yöneticileri ile yaşanan çatışmalar rapor edilirken, üçüncü sırada ise çoklu ilişkiler ve sınırlar konusu yer almıştır. Son olarak Yam’ın (2017) 40 psikolojik danışman ile gerçekleştirdiği araştırmada da psikolojik danışmanların en çok gizlilik, gönüllülük, cinsellik ve yetkinlik konularında etik ikilemlerle karşı karşıya kaldıkları rapor edilmiştir. Özetle, alan yazında etik konusunda yürütülen sınırlı sayıda çalışmada okul psikolojik danışmanlarının gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik konusunda ikilemler yaşadıkları söylenebilir. Bu çalışmada ise gizlilik, çoklu ilişkiler ve yeterlik konularında okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları etik sorunların içeriğini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda öncelikle gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik konularının etik kodlarda ve alan yazında ne şekilde yer aldığı açıklamak faydalı olacaktır.

Psikolojik danışmanlar ve danışanları arasındaki gizlilik bağı oldukça eskiye dayanan mesleki bir yükümlülüktür. Gizlilik, danışanların mahremiyetine saygı duymak ve danışanın net izni olmadan terapi sırasında ortaya çıkan bilgiyi korumak için terapistin yükümlülükleri ile ilgili etik bir ilkedir. Başarılı bir terapi için gerekli olan güven ilişkisinin gizlilik sayesinde olduğu bir gerçektir. Danışanların çoğu da terapistlerinden her şeyden önce gizliliği beklerler. Nitekim Cullari (2001) danışanların en önemli beklentilerinin (a) emniyet ve güvenlik duygusu, (b) tepki/eleştiri korkusu olmadan güvenli bir ortamda biriyle konuşma şansı olduğunu ortaya koymuştur. Ancak psikolojik danışmanların gizliliğin ihlalini gerektiren bazı kanuni yükümlülüklerinin bulunması sebebiyle gizlilik konusu karmaşık bir hal almaktadır. Bu yüzden psikolojik danışmanlardan, ilişkinin başında ve gerekli gördüklerinde tekrar bu konuda yapılandırma yaparak gizliliğin ihlal edilmesi gereken yasal durumlarla ilgili olarak danışanlarını bilgilendirmeleri beklenir. Bu durumda Amerikan Psikolojik Danışma Derneği’nin şu etik kodu göz önünde bulundurulmalıdır. “Başlangıçta ve psikolojik danışma sürecinde, psikolojik danışmanlar, danışanlarını gizliliğin sınırlılıkları ve gizliliğin ihlal edilmesi gereken durumları hakkında bilgilendirirler” (ACA, 2014). Gelişen teknolojinin terapi ortamında kullanımını ve verilerin sanal ortamda yayılmasının artık çok daha kolay olması sebebiyle günümüzde gizlilik konusu her zamankinden daha fazla ihlal edilebilecek bir hal almıştır. Nitekim gizlilik konusu, okul psikolojik danışmanlarının en çok etik ikilem yaşadığı konudur (örn., Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007; Glossoff ve Pate, 2002; Siviş-Çetinkaya, 2015; Yam, 2017).

Çoklu ilişkiler konusu APA Etik komitesine başvuru konularının başında gelmektedir (Montgomery ve Cupit, 1999; Neukrug, Milliken ve Walden, 2001). Çoklu ilişkiler, sınır konuları olarak da adlandırılır ve terapist ile danışanı arasında iki ya da daha fazla rol eşzamanlı ya da sıralı olarak oluştuğunda ortaya çıkar (Herlihy ve Corey, 1997). Terapistlik dışındaki ikinci rol genellikle sosyal, finansal veya profesyonel rollerdir (örneğin terapist ve arkadaş, terapist ve sevgili, terapist ve işveren veya terapist ve hoca). Meslek örgütleri ikili ilişkilerde öncelikli olarak cinsel ilişkilere odaklanmıştır. Örneğin Türk PDR Derneği etik kodlarında bununla ilgili olarak yer alan maddelerden biri şöyledir “Psikolojik danışman, danışanla, danışanın akrabası, vasisi ya da diğer önemli kişilerle/danışanın yakın ve özel ilişkide olduğu kişiyle herhangi bir duygusal-cinsel yakınlıktan kaçınır. Danışanla duygusal-cinsel yakınlık meslek ahlakına aykırıdır” (TPDRD Etik Kurallar, 2016). Son zamanlarda mesleki hizmetlerin takası ya da mal/hizmet takası gibi konular da bu bağlamda oldukça fazla gündeme gelmeye başlamıştır. Hatta ABD’de bazı eyaletlerde terapistin herhangi bir işini yapmak üzere bir danışanı işe almasının veya tedaviyi ödemek için mal ya da hizmet takasının uygunsuz bir davranış, hatta gücün kötüye kullanımı olduğuna dair broşürler hazırlanıp terapistlerin adreslerine gönderilmiştir (Kaliforniya Tüketici İşleri Bölümü, 1990). Halbuki, çoklu ilişkiler konusundaki etik standartlar gayet açıktır. Örneğin APA etik kodlarında bu konuyla ilgili şu madde bulunmaktadır. “...Çoklu ilişkinin bir psikolog olarak kendi işlevlerini gerçekleştirmede objektiflik, yeterlik ve etkinliğini bozması makul olarak bekleniyorsa, psikolog çoklu ilişkiye girmekten sakınır, aksi takdirde profesyonel ilişkinin olduğu kişide istismar veya zarar riskleri mevcut olur. Bozukluğun veya istismar riskinin ya da zararın makul olarak beklenmediği çoklu ilişkiler etik dışı değildir” (APA, 2010).

Danışma ilişkisi boyunca danışanların en önemli beklentileri psikolojik danışmanların yetkin/yeterli olmasıdır (Pope ve Vasquez, 2007). ABD’de danışman yeterliği çoklu ilişkilerden sonra en çok rapor edilen ikinci etik şikâyet konusudur (Neukrug, Milliken ve Walden, 2001). Mesleki yeterlik ile ilgili olarak Amerikan Psikolojik Danışma Derneği şunları ifade etmiştir: “Danışmanlar sadece eğitimlerine, alıştırılmalarına, denetlenmiş tecrübelerine, eyalet ve ulusal mesleki yeterlik belgelerine ve uygun meslek deneyimlere dayanan yeterliklerinin sınırları dâhilinde uygulama yaparlar” (ACA, 2014). Pope ve Brown (1996) etkili bir psikolojik danışma için zihinsel ve duygusal yeterlik gerektiğini belirtmektedir. Zihinsel yeterlik kısmı akademik donanım ile açıklanabilir, hâlbuki duygusal yeterlik biraz daha karmaşıktır. Mesleki yetersizliği yasal olarak ispat etmek oldukça güçtür. Ancak yine de toplum psikologların ve psikolojik danışmanların yeterli olmalarını beklediğinden mesleğin yasal zemininin sağlam olduğu diğer bazı ülkelerde yeterliğin yasal zorunlulukları vardır ve yeterlik lisanslama kurumları yargı sistemiyle birlikte bu yüksek standartları korumak için çalışırlar. Türkiye’de ise herhangi bir lisanslama örgütü bulunmadığı ve yasal zeminde ruh sağlığı meslek yasası üzerindeki çalışmalar henüz tamamlanmadığı için lisansın iptal edilmesi ya da başka türlü yaptırımlar uygulanamamaktadır. Ancak meslek örgütlerinden ihraç edilme gibi bazı yetersiz yaptırımlar söz konusu olabilmektedir. Hatta bazı durumlarda etik kodlar arasında en önemlilerden sayılan yeterlik konusu yönetmeliklerle ve diğer uygulamalarla (alan dışı atamalar, rehberlik kursları vb.) ihlal edilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Alan yazından hareketle bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının sıklıkla karşılaştığı etik ikilemlerden olan gizlilik, çoklu ilişkiler ve yeterlik konularının derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir. Bu düşünceden hareketle araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Okul psikolojik danışmanlarının gizlilik konusunda karşılaştıkları etik sorunlar nelerdir?
- 2- Okul psikolojik danışmanlarının çoklu ilişkiler konusunda karşılaştıkları etik sorunlar nelerdir?
- 3- Okul psikolojik danışmanlarının mesleki yeterlik konusunda karşılaştığı etik sorunlar nelerdir?
- 4- Okul psikolojik danışmanları etik sorun durumunda hangi kaynaklara başvurumaktadırlar?
- 5- Okul psikolojik danışmanları etik konusunda kendilerini ne derece yeterli görmekte-dir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Okullarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının sık sık etik ikilemler ile karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir (West, 2002; Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007; Siviş-Çetinkaya, 2015; Yam, 2017). Bu çalışmanın Türkiye’de okul psikolojik danışmanlarının gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik konularında yaşadıkları etik sorunların içeriğini daha detaylı bir şekilde ortaya koyarak etik ile ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların etik kodlar ile ilgili ülkemizde ileride yapılacak revizyon çalışmalarına ve konu hakkındaki akademik çalışmalara fikir vereceği beklenmektedir. Ayrıca, bulgular etik konusunda ders ve eğitim verecek olan uzmanlara kültüre uygun içerik ve etik ikilem örnekleri sunarak katkı sağlayabilir.

2. YÖNTEM

Araştırma nitel desende olgu bilimsel bir araştırma şeklinde yürütülmüştür. Olgu bilimsel desende bir konu ile ilgili ayrıntılı bir şekilde bilgi sahibi olmak mümkün olduğu için bu desen tercih edilmiştir. Araştırmada bireysel görüşmeler yolu ile okul psikolojik danışmanların karşı karşıya kaldıkları etik sorunların içeriği ortaya çıkarılmış ve daha sonra görüşme kayıtları deşifre edilerek elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Araştırmaya 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kayseri’de bulunan özel ve devlet okullarında çalışmakta olan 530 okul psikolojik danışmanından tesadüfi örnekleme yolu ile seçilen 150 okul psikolojik danışmanı dâhil edilmiştir. Katılımcıların dört yıllık PDR programından mezun olmaları araştırmaya dâhil edilmek için bir diğer ölçüt olarak belirlenmiştir. Örnekleme alınan psikolojik danışmanlardan 19’u ses kaydı sebebiyle çalışmaya katılmak istemediği için araştırma 131 okul psikolojik danışmanı ile yürütülmüştür. Katılımcıların 74’ü kadın (%56.5), 57’si ise erkektir (% 43.5). Katılımcıların yaşlarının 24-51 (yaş ort.: 34), kıdemlerinin ise 2-27 (kıdem ort.: 11) yıl arasında değiştiği bulunmuştur. Katılımcıların çalıştığı eğitim kurumları incelendiğinde %27.5’inin ilköğretimde, %31.3’ünün ortaokulda, %29’unun lisede ve %12.3’ünün de rehberlik araştırma merkezlerinde çalıştıkları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların Türkiye’de ve KKTC’de yer alan 27 farklı üniversiteden mezun oldukları belirlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen ve beş demografik (cinsiyet, yaş, kıdem yılı, çalıştığı okulun seviyesi, mezun olunan üniversite) ve beş açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki açık uçlu sorular hazırlanırken APA, ACA, TPD ve TPDRD gibi meslek örgütlerinin belirttiği ve literatürde diğer çalışmalarda yer alan temel etik ikilemler esas alınmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların kapsam geçerliği için alanda çalışan üç akademisyen ve iki psikolojik danışmanın görüşüne başvurulmuştur. Daha sonra pilot çalışma için 3 psikolojik danışman ile görüşmeler yapılmış ve uzman görüşleri ile birlikte görüşme formlarına son hali verilmiştir.

Formun demografik sorular haricindeki ikinci bölümünde katılımcılara şu sorular sorulmuştur: (a) Meslek hayatınızda gizlilik konusunda ne gibi sorunlarla karşılaştınız? (b) Meslek hayatınızda çoklu ilişkiler konusunda ne gibi sorunlarla karşılaştınız? (c) Meslek hayatınızda mesleki yeterlik konusunda ne gibi sorunlarla karşılaştınız? (d) Etik bir sorunla karşılaştığınızda hangi kaynaklara başvurursunuz? (e) Sahip olduğunuz etik bilgisini ne derece yeterli buluyorsunuz?

2.3. Verilerin Toplanması

Görüşmeler araştırmacı tarafından nitel görüşme teknikleri ve soruların sunumu konusunda eğitilen 10 kişilik bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Öncelikle tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen psikolojik danışmanlara ulaşılmış, çalışma hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmak isteyip istemeyecekleri sorulmuştur. Çalışmaya katılmak için gönüllü olan psikolojik danışmanlardan uygun oldukları zamanlar için randevular alınmıştır. Her bir görüşmenin başında katılımcı psikolojik danışmanlara araştırma hakkında ve araştırmanın akademik amacı dışındaki tüm verilerin gizli kalacağı konusunda bilgi verilmiştir. Ayrıca görüşmelerde ses kaydı yapılması konusundaki onayları tekrar alınmıştır. Görüşmeler ortalama olarak 30 dakika sürmüştür ve görüşmelerin çoğu okullardaki rehberlik servislerinde gerçekleştirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analiz edilebilmesi için öncelikle okul psikolojik danışmanlarının sorulara verdikleri yanıtları içeren görüşme kayıtları yazıya dökülmüş ve 131 psikolojik danışmanla yapılan bireysel görüşmelerden toplam 576 sayfa veri elde edilmiştir. Daha sonra okul psikolojik danışmanlarının işaret ettikleri temel kavramlara göre kodlamalar gerçekleştirilmiş ve kodlanan verilerin içerik analizine göre temalar oluşturulmuştur. Verilerin güvenilirliğini test etmek için veriler değerlendirmeler arasında makul bir zaman (3 ay) bırakılarak iki kere analiz edilmiştir. İçerik analizleri sonucu elde edilen iki kodlama arasındaki tutarlılığı test etmek için Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılmış ve sonuç %92 olarak bulunmuştur. Daha sonra ise okul psikolojik danışmanlarının verdikleri cevaplara göre şekillenen temaların frekans ve yüzdeleri çıkarılmıştır. Son olarak, bulgular sunulurken bazı psikolojik danışmanların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar aynen alıntı şeklinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde öncelikle gizlilik, çoklu ilişkiler ve mesleki yeterlik ile ilgili bulgular sırayla ele alınacaktır. Daha sonra etik bir sorun ile karşılaşıldığında okul psikolojik danışmanlarının hangi kaynaklara başvurdukları ile ilgili bulgular ve en son olarak da katılımcıların etik konusunda kendi öz yeterliklerini nasıl değerlendirdikleri ile ilgili bulgular sunulacaktır.

Katılımcılardan 32 (%24) kişi gizlilik konusunda herhangi bir etik sorun yaşamadıklarını belirtirken 99 (%76) okul psikolojik danışmanı gizlilik konusunda çeşitli etik sorunlar yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Araştırmada gizlilik konusunda rapor edilen etik sorunların yaklaşık üçte biri okul psikolojik danışmanlarının reşit olmayanlarla çalışmaları sebebiyle ortaya çıkan sorunlardır. Yine bu konuda rapor edilen olaylardan dörtte biri okulda çalışan diğer öğretmenlerin gizlilik ihlalden kaynaklanan sorunlar olarak belirtilmiştir. Araştırmada gizlilik konusunda katılımcıların rapor ettiği diğer etik sorunların frekansları ve yüzdeleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.
Gizlilik Konusunda Karşılaşılan Etik Sorunların Frekans ve Yüzdeleri

	f	%
Reşit olmayanlarla çalıştıkları için aileyi bilgilendirmek zorunda kalarak gizliliğin ihlali	47	30.5
Okulda çalışan diğer öğretmenlerinin gizlilik ihlali	39	25.3
Müfettişlerin ayrıntılı görüşme kayıtlarını istemesi	28	18.2
İdarecilerin gizlilik ile ilgili ihmalleri	21	13.6
Konsültasyon amacı ile gizlilik ihlali yapılması	19	12.3
TOPLAM	154	

Katılımcıların çalışma koşulları ve gizlilik ile ilgili yaşantılarından bazıları okullardaki durumun daha net anlaşılması için aşağıda paylaşılmıştır.

“Gizlilik tam uygulanmıyor, okul mevcudu kalabalık, 1000 öğrenciden sorumluyum. Sınıf rehber öğretmenlerine bazı gizli kalması gereken konuları anlatmak zorunda kalıyorum.” (2 numaralı katılımcı, Kadın, 26 yaş)

Okuldaki diğer öğretmenlerin gizlilikle ilgili hassasiyet göstermemesi katılımcıların belirttiği konulardan bir diğeridir. Bu konu ile alakalı olarak katılımcı okul psikolojik danışmanlarının paylaşımları oldukça açıklayıcıdır.

“Eşim branş öğretmeni ve aynı okulda çalışıyoruz. Diğer öğretmenler eşime gelip soruyorlarmış, şu çocuğun nesi varmış sen biliyorsundur filan diye. Şu çocuk neden intihar etmiş? Taciz mi varmış? Eşin anlatmıyor mu diye.” (4, K, 26 yaş)

“Bir öğrenci sevdiği bir öğretmenine bir derdini anlatmış o da öğretmenler odasında diğer öğretmenlere anlatmış okulda yayılınca öğrenci çok rahatsız oldu bana danıştı.” (14, K, 32 yaş)

Katılımcılardan biri de gizliliğin ihlal edilmesi ve yasal bildirim yapılması gereken bir durumda yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir.

“Bir olayda da öğrencinin ailesi beni tehdit etti bu olayı ihbar ederseniz ben bir iki gün yatarım sonra da seni okulun bahçesinde beklerim diye. Okul idaresi de yanımda durmadı. Şimdi olsa kesin bildirirdim. Tecrübesizlik, korkaklık.” (6, K, 45 yaş)

Katılımcılardan bazılarının müfettişlerin ve idarecilerin gizlilik kurallarına uymadığı ile ilgili paylaşımlarına örnek olabilecek ifadeler ise şu şekildedir.

“Müfettiş görüşme raporlarını istedi. Gizliliğe aykırı dedim. Hocam sen geç bunları falan dedi, inatla istedi fakat yine de göstermedim.” (12, E, 34 yaş)

“İdareciler sürekli bilgi istiyor fakat ben bilmeleri gerekeni söylüyorum. Sürekli bu çatışma oluyor kanunlar yönetmelikler daha net olmalı.” (18, E, 51 yaş)

“İstismara uğrayan bir kızın durumunu biz gizli yürütmeye çalışırken ilçe MEB oradaki memurlar vs. herkese yayıldı olay.” (57, E, 43 yaş)

“Bir cinsel istismar vakası sonucu öğrenci bizim okula nakil geldi ve maalesef o gelmeden olay bizim okulda duyulmuştu.” (106, K, 25 yaş)

Katılımcılardan 44’ü (%34) çoklu ilişkiler konusunda bir sorun ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Sorun yaşadığını belirten 87 (%66) okul psikolojik danışmanının belirttiği çoklu ilişkilerle alakalı 144 etik sorunun frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de sunulmuştur. Belirtilen sorunlar arasında en çok velilerin samimiyet kurmak istemesi, öğrenciden ya da veliden hediye gelmesi ve öğrencinin duygusal ilişkisi ile karşılaşma yer almaktadır. Çoklu ilişkiler konusunda karşılaşılan diğer etik sorunların frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.
Çoklu İlişkiler Konusunda Karşılaşılan Etik Sorunların Frekans ve Yüzdeleri

	f	%
Velinin samimiyet kurmak istemesi	33	22.9
Öğrenciden ya da veliden hediye gelmesi	22	15.3
Öğrencinin duygusal ilgisi ile karşılaşma	20	13.9
Veli ile ticari ilişki kurmak durumunda kalma	19	13.2
Sosyal medya hesabına öğrenciyi ya da veliyi ekleme	19	13.2
Öğrenci velisi ile arkadaş olma	15	10.4
Öğrenci ile sınır koymada sıkıntı yaşayıp arkadaş olma	5	3.4
Velinin duygusal ilgisi ile karşılaşma	5	3.4
Öğrenci ile öğretmenin romantik ilişkisine şahit olma	3	2.1
Veliyi okul dışındaki işleri kolaylaştırmak için kullanma	3	2.1
TOPLAM	144	

Çoklu ilişkiler konusunda katılımcılardan birinin küçük bir ilçede çalışırken başına gelen olayı anlattığı paylaşımı diğer katılımcıların da ifade ettiği öğrenci velisi ile arkadaş olma ile ilgili durumlara benzer özellikler taşımaktadır.

“Çalıştığım yerde temizlik hizmetleri gören bir çalışan ile samimi arkadaş olduk ve bir müddet sonra da çocuğu bizim okula geldi, öğrencimiz oldu. Daha sonra çocuğu ile ilgili bazı sıkıntılar oldu ve psikolojik danışma yapmaya başladım. Birbirimizin evlerine gidip geliyorduk ve çocuk ben kimim onu şaşırıldı, danışman mı teyze mi? Bir taraftan da anne danışmanın detaylarını öğrenmek istedi, ben arada kaldım. Anneye yardımcı olmak istedim, etik olmadığı halde çocuğun haberi olmadan bilgileri paylaştım.” (4, K, 26 yaş)

Aşağıdaki iki durum velinin duygusal ilgisi ile karşılaşma durumlarına örnek olarak gösterilebilir.

“Mesleğe ilk başladığımda özel sektördeydim, velilerden biri onu dinleyen eden birisini bulunca kişisel ve duygusal anlamda bir yakınlık duymaya başladı. Zor bir durum ortaya çıktı.” (24, E, 33 yaş)

“Sık sık arayanlar, evine davet edenler, hediye getirenler, arkadaş olmak isteyenler oldu.” (113, E, 28 yaş)

Diğer bir katılımcının son zamanlarda yaşadığını söylediği durum da çoklu ilişkiler arasında dile getirilen sorunlar arasında değerlendirilebilir.

“Şu an çok fazla aile eğitimi verdiğim için çok fazla çoklu ilişkide bulunduğumu düşünüyorum, sınırları aşıyorum galiba bazen. Ayrıca yeni başladığımda liseli öğrencilerimle dışarıda da buluşur vakit geçirirdim.” (47, K, 31 yaş)

Öğrencilerin karşı cins öğretmene yakınlık duyması sebebiyle danışmanlık ilişkisinde ortaya çıkan sorunlar da katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Belirtilen bu durumlar tam olarak bir etik ikilem durumu olmasalar da psikolojik danışmanın dikkatle ele alması gereken konulardır. Bu duruma örnek olması için aşağıdaki katılımcıların paylaşımları sunulmuştur.

“Gençlik yıllarımda kız öğrenciler bana ilgi duyuyordu böyle durumlarda diğer rehber öğretmene yönlendirmek durumunda kalıyordum.” (66, E, 40 yaş)

“Özellikle lise öğrencilerinden farklı duygular besleyenler olabiliyor. Duygularını karşılıklı zannediyorlar. Fark ettiğimde rencide etmeden ya da öğrenciye bir zarar gelmeden sorunu çözmeye çalışıyorum ama zor oluyor.” (101, K, 24 yaş)

Katılımcılardan bazıları çalıştıkları okullarda öğretmen-öğrenciyle duygusal ilişkisine şahit olduklarını belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak aşağıdaki paylaşım verilebilir.

“Zümremdeki bir öğretmen arkadaş son sınıf olan kız öğrenciyle duygusal bir yakınlaşmaya girmişti. Sonradan toparlamaya çalıştı ama ciddi sıkıntılar yaşandı.” (71, E, 34 yaş)

Veliyi okul dışındaki özel işlerini yaptırmak ya da kolaylaştırmak için kullanma konusuna bir örnek olması açısından psikolojik danışmanların aşağıdaki paylaşımları gösterilebilir.

“Rehber öğretmenlerden birinin polis olan bir veliyle irtibata geçip kendi özel işini hallettiğine şahit oldum.” (60, K, 26 yaş)

“Bir danışanımın babası bana ev satmıştı, kendisi müteahhitti ben de ev arıyordum o zamanlarda.” (96, E, 38 yaş)

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının %23'ü (30) mesleki yeterlik konusunda etik bir sorun ile karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Geriye kalan 101 (%77) okul psikolojik danışmanı ise yeterlik ile ilgili 268 etik sorun ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Mesleki yeterlik ile ilgili olarak ifade edilen 113 etik sorunun dağılımı (Tablo 3) incelendiğinde en başta alan dışı atamalar ya da rehberlik kursları ile rehber öğretmen olarak atanan kişilerin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini yürütmesinin etik ilkelerden yeterliğin ihlali olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Tablo 3.

Mesleki Yeterlik Konusunda Karşılaşılan Etik Sorunların Frekans ve Yüzdeleri

	f	%
Alan dışı atama ya da rehberlik kursları ile rehber öğretmen olarak atanan kişilerle çalışmak	41	36.3
Okul psikolojik danışmanlarının alanda kendilerini geliştirmemeleri	27	23.9
Okul psikolojik danışmanlarının sınır aşımı yapmaları	23	20.6
Okulda karşılaşılan pek çok farklı problem hakkında yeterince uygulamalı eğitim almadan mezun olmaları	22	19.5
TOPLAM	113	

Mesleki yeterlik ikilemi ile ilgili paylaşımlara örnek olarak katılımcıların şu ifadeleri verilebilir:

“Alan dışı atama ile gelenler ne yapacaklarını bilmiyorlar, danışma yapmayı dinlemekten ibaret sanarak mesleğimiz için kötü emsal teşkil ediyorlar” (16, K, 24 yaş)

“Alan dışı okullarda yeterli değiller ayrıca çok kısa süreli kurslarla yapamayacakları işleri yapmaya kalkıyorlar” (30, K, 35 yaş)

İkinci olarak en çok ifade edilen etik sorun okul psikolojik danışmanlarının alanda kendilerini geliştirmemeleri ile ilgidir. Katılımcı okul psikolojik danışmanları meslektaşlarının bazılarının sadece sistemde bulunması gereken evrak işlerini yaptıklarını, bir kısmının da aşırı yönlendirme yaparak sorumluluk almadıklarını belirtmişlerdir. Bu konularla ilgili olarak şu alıntılar paylaşılabilir.

“Rehber öğretmenlerin idareye yardımcı olacağız diye idareci gibi çalıştığına, kendi işi olmayan şeyleri yaptığına çok defa şahit oldum.” (32, K, 42 yaş)

Üçüncü olarak belirtilen sorun okul psikolojik danışmanlarının özellikle mesleğin ilk yıllarında sınır aşımı yapmaları ile ilgilidir.

“Kendi uzmanlığı dışında olan ya da uygulayıcı eğitimini almadan testleri uygulayanlar oluyor.” (29, E, 38 yaş)

“İlk atandığımda kekeme bir öğrencim vardı, bulunduğum şehirde de yardım alabileceği kimse yoktu, yapabileceğimi düşündüm, kitaplar aldım özel olarak ilgilendim o öğrenciyle. Şimdi düşünüyorum da yapmamam gerekirdi, alanım değildi.” (39, K, 27 yaş)

Son olarak ifade edilen sorun ise okul psikolojik danışmanlarının okulda karşılaşılan pek çok farklı problem hakkında yeterince uygulamalı eğitim almadan mezun olmaları olarak belirtilmiştir.

“Mezun olduğumuzda çok yetersizdik. Ama şimdiki mezunlar stajyerler bile çok daha iyi.” (50, K, 40 yaş)

“Okulda bize verilen eğitim yeterli değildi. Daha çok uygulamalı eğitim almalıydık.” (87, E, 39 yaş)

“Alanımız çok geniş uzmanlaşma gerekli bence. Çok çeşitli problemler geliyor karşımıza, sürekli kendimizi yenilememiz ve eğitimler almamız gerekiyor, bazen yetersiz olduğumuz konularda çalışmak durumunda kalıyoruz.” (35, E, 37 yaş)

Katılımcı okul psikolojik danışmanlarının etik ikilem durumlarında başvurduğu kişi ve kurumlarla ilgili olan bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların en çok, aynı zamanda arkadaşları da olan meslektaşlarına başvurdukları ortaya çıkmıştır. Tablo 4 incelendiğinde bu sırayı Türk PDR Derneği etik kitapçığının ve ardından okul idaresinin izlediği görülmektedir.

Tablo 4.

Etik İkilem Durumunda Başvurulan Kaynakların Frekans ve Yüzdeleri

	f	%
Meslektaşlar (arkadaşlar)	42	24.1
Türk PDR Derneği etik kitapçığı	41	23.6
Okul idaresi	34	19.5
RAM’da çalışan psikolojik danışmanlar	21	12.1
İnternet	18	10.3
Üniversitedeki hocalar	17	9.8
Türk PDR Derneği	1	0.6
TOPLAM	174	

Katılımcılardan bazılarının bu soru ile ilgili verdikleri cevaplardan şu alıntılarını paylaşabiliriz.

“Önce meslektaşlarım ve idareciler daha sonra ise PDR derneğine veya üniversitelere maille ulaşım bilgi almaya çalışıyorum.” (23, E, 35 yaş)

“Kendimden daha deneyimli kişilere, internete, müdüre, cinsel olaylarsa savcılığa başvuruyorum.” (34, K, 30 yaş).

Son olarak araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarına etik konusunda kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 5’te sunulmuştur. Elde edilen bulgular, katılımcıların yaklaşık %39’unun kendisini etik konusunda yeterli bulduğunu, yaklaşık %27’sinin de bir ölçüde kendilerini yeterli bulduklarını ancak kendilerini geliştirmeleri gereken bazı konular olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, katılımcıların yaklaşık üçte biri (%34.4) etik konusunda kendilerini yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 5.

Katılımcıların Etik Yeterlilik Öz-Değerlendirmelerinin Frekans ve Yüzdeleri

	f	%
Yeterli	51	38.9
Yeterli ancak geliştirilmesi gerekiyor	35	26.7
Yetersiz	45	34.4
TOPLAM	131	

Ayrıca, katılımcılardan bir kısmı kendilerini yetersiz buldukları alanları açıkça ifade etmişlerdir. Özellikle cinsel istismar ve ensest durumlarında takip edilecek etik süreçlerin bazen oldukça zorlayıcı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ailede çoklu sorunların bulunduğu durumlarda çocukların devlet korumasına alınması ile ilgili durumlarda etik olarak zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak psikolojik rahatsızlıkları olan, otizmi ya da cinsel

yönelimi farklı olan öğrencilerle çalışırken kendilerindeki bilgi eksikliğinden dolayı yetersiz hissettikleri durumlar olduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Katılımcıların kendilerini yetersiz gördükleri alanlarla ilgili olarak katılımcıların şu ifadeleri örnek olarak verilebilir.

“Yetersiz kaldığımız oluyor özellikle aile içi sorunlarda elimiz kolumuz bağlanıyor. Bir öğrencimde şizofreni vardı bir süre anlayamadık ne olduğunu biraz zaman geçince psikiyatriste yönlendirdik.” (59, E, 45 yaş)

“Cinsel yönelimi farklı olan bir öğrencimiz olmuştur mesleğin ilk yıllarında oldukça yetersiz hissetmişim.” (75, K, 32 yaş)

“Çok farklı yaş gruplarıyla danışma yapıyoruz. Okul öncesinden tutun liseye kadar, bir de öğretmenler ve veliler eklenince her gruba uygun danışma becerilerine sahip olmayabiliyoruz. Çocukların seviyesine inmek ya da oyunla terapi yapmak konusunda yetersiz hissediyorum.” (98, K, 24 yaş).

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma bulguları alan yazında etik ikilemlerle ilgili olarak yürütülmüş diğer çalışmaların bulguları ile benzerlikler göstermektedir (Davis ve Michelson, 2003; Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007; İkiz, Sevinç, Kaval, Yeğintürk ve Kalen, 2017; Korkut, Müderrisoğlu ve Tanık, 2006; Lazovsky, 2008, Siviş-Çetinkaya, 2015). Örneğin Bodenhorn (2006) araştırmasında anlatılanların gizli kalması (%67), kayıtların gizliliği (%36), ebeveyn hakları (%22) ve diğer öğretmenlerle çoklu ilişkiler (%20) konularının okul psikolojik danışmanlarının sıkça karşılaştıkları konular olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Kolay-Akfert (2012) de çalışmasında gizlilik, çoklu ilişkiler ve değerler konularında okul psikolojik danışmanlarının etik ikilemler yaşadıklarını rapor etmiştir. Son olarak Siviş-Çetinkaya (2015) araştırmasında gizlilik, okul yönetimi ile yaşanan ikilemler ve çoklu ilişkiler/sınırlar konularının sırasıyla en çok yaşanan etik ikilemler olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmada danışman yeterliği katılımcı okul psikolojik danışmanlarının en yüksek oranda ikilem yaşadığı konu olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı rehber öğretmen kadrosuna üniversitelerin PDR bölümü mezunları dışında psikoloji, felsefe, sosyoloji, felsefe grubu öğretmenliği, eğitim programları ve öğretimi, eğitim yönetimi teftişi vb. lisans programlarından mezun olan kişiler rehberlik kurslarına tabii tutularak ya da tutulmadan, bazen de branş değişikliği gibi gerekçelerle rehber öğretmen kadrosuna atanmışlardır. Hala MEB bünyesinde bu şekilde alan dışı olarak okullarda çalışan çok sayıda rehber öğretmen bulunmaktadır. Bahsi geçen bu alanlardan mezun olan ve rehber öğretmen olarak atanan kişilerin okul psikolojik danışmanlarının görev tanımlarında bulunan pek çok işi yapmaları mümkün değildir. Katılımcı okul psikolojik danışmanları alan dışı meslektaşlarla çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla en fazla oranda belirtilen etik ikilemin danışman yeterliği olması bu araştırma için beklenen bir bulgudur. Benzer şekilde, Korkut, Müderrisoğlu ve Tanık (2006) en sık tekrarlanan etik ihlalin yetkinlik ve yetkinliğin sınırları ile ilgili olduğunu belirtmişler ve bunun sebebi olarak meslek yasaasının olmamasını, uzmanlık ölçütlerinin net bir şekilde ortaya konulmamasını ve uzmanların yetişmesi için eğitim kurumlarının sayısının yeterli olmamasını göstermişlerdir.

Alan yazında da sıkça belirtildiği üzere gizlilik bu çalışmada sıklıkla etik ikilem yaşanan konulardan ikincisi olmuştur. Hâlbuki psikolojik danışmanlık mesleğinin ve genel olarak terapinin temel taşı gizliliktir. Danışanlar ister yetişkin olsun ister çocuk/ergen birkaç istisnai durum dışında konuştuklarının gizli olacağını düşünerek danışmaya katılırlar (Glosoff, Herlihy ve Spence, 2000) ve bu istisnai durumlarda bile danışanın haberi olmadan gizlilik ihlali gerçekleştirilmez. Gizlilik koşulu güven ilişkisinin kurulması ve yardım ilişkisi verimli olması için bir gereklidir. Bu yüzden ruh sağlığı ile ilgilenen tüm alanların etik kodlarında gizlilik konusu ayrıntılı şekilde ele alınmakta ve önemi vurgulanmaktadır (örn. ACA, 2005; TPDRD, 2007). Ancak reşit olmayanlarla çalışmakta olan psikolojik danışmanlar için gizlilik ilkesine uymak daha da zordur (Glosoff ve Pate, 2002). On sekiz yaşın altındaki tüm öğrencilerle psikolojik danışma yaparken gerekli görülen durumlarda gizlilik ihlali yapılarak ebeveynin bilgilendirilmesi gerekmektedir. “Gerekli görülen durumlar” konusu yetişkinler için bile tartışmalı bir konuyken durum reşit olmayanlar için daha da karmaşıklaşmaktadır. Etik kodlarda belirtilen “kedisine ya da bir başkasına zarar verecek tehlikeli bir durum olduğunda” ifadesi çocuklar ve ebeveynleri söz konusu olduğunda işin içinden çıkılması zor bir hal almaktadır. Psikolojik danışmanlar neyin aileye bildirilip bildirilmeyeceği konusunda karar verirken sıkıntı yaşayabilmektedirler. Araştırmalar psikolojik danışmanların küçük çocuklar için daha fazla gizlilik ihlali yaparak ebeveyn bilgilendirmesi yaptıklarını göstermektedir. Örneğin, Isaacs ve Stone (1999) 627 okul psikolojik danışmanı ile yaptıkları çalışmada ilkököl ve ortaokulda çalışan psikolojik danışmanların lisede çalışanlara göre daha sıklıkla gizlilik ihlali yaptıklarını belirtmiştir. Genellikle daha olgun olan ergenlere daha fazla gizlilik sağlandığını söylemek mümkündür (Welfel, 2016). Alan yazında gizlilik ile ilgili benzer bulgularla karşılaşmak mümkündür. İkiz, Sevinç, Kaval, Yeğintürk ve Kalen’in (2017) çalışmasında en sık yaşanan etik problemlerin başında gizlik gelmiş daha sonra ise sırasıyla okul idaresinin müdahaleleri, yetkinlik, farklı kültürlerden danışanlarla çalışma, dürüst davranma ve istismar gibi durumları bildirme konuları sorun yaşanan diğer konular olarak rapor edilmiştir. Benzer şekilde, Siviş-Çetinkaya (2015) gizliliğin Türkiye’de en çok karşılaşılan etik ikilem olduğunu belirtmiştir. Kolay-Akfert ise KKTC’de yürüttüğü araştırmasında gizliliğin

danışmanların en çok sorun yaşadığı etik ikilem konusu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada gizlilik ile ilgili ortaya çıkan bulgulardan biri olan okul yöneticilerinin gizliliğe hassasiyet göstermemesi sorunu daha önce Türkiye’de yürütülen bazı çalışmalarda (Korkut-Owen ve Owen, 2008; Nazlı, 2007) ve Malezya’da yürütülen bir çalışmada (Har ve Jusoh, 2015) çok benzer bir şekilde dile getirilmiştir. Ayrıca alan yazında okul yöneticilerini psikolojik danışmanın etik ilkeleri ve yasal süreçleri hakkında bilgilendirmenin idareci kaynaklı etik ihlalleri azaltma konusunda faydalı olacağı belirtilmektedir (Glossoff ve Pate, 2002; Eren Gümüş ve Gümüş, 2009).

Çoklu ilişkiler ve sınırlar konusu etik ikilemlerle ilgili araştırmalarda sıkça karşılaşılan konulardan biridir (Fisher, 2004; Pope ve Keith-Spiegel, 2008). Mevcut araştırmadan elde edilen bulgular psikolojik danışmanların en çok velilerle kurdukları ilişkilerde etik ikilem yaşadıklarını göstermektedir. Alan yazında bu konuda pek fazla bulgu bulunmamaktadır ancak Amerikan Okul Psikolojik Danışma Derneği 2016 yılında yayınladığı etik kodlarda okul psikolojik danışmanlarının öğretmenlerle, okul personeliyle, ebeveynlerle, bakıcılarla ve diğer aile üyeleriyle ilişkiye girmesinin öğrenci-psikolojik danışman ilişkisini etkileyebileceğinden bu tür ikili ilişkilerin uygun olmadığını belirtmiştir. Ayrıca alan yazında okul psikolojik danışmanının zaman zaman velilerle ve diğer öğretmenlerle ilişki kurması gerekli olsa da onlarla gereğinden fazla samimi olmasının asıl sorumlu olduğu öğrencilere sunması gereken hizmeti iyi yapamamasına neden olabileceğinden bu tür ilişkiler konusunda dikkatli olması önerilmiştir (Herlihy ve Corey, 1992). Bu konudaki bulguların bir diğeri öğrenciyle ilişkide sınırı koruyamama olmuştur. Tüm diğer psikolojik danışma ilişkilerinde olduğu gibi okulda da bu tür bir ikili ilişki psikolojik danışmanın doğasına aykırıdır ve öğrenciye ve okul psikolojik danışmanına bazı zararlar getirebilir. Ancak burada öğrencinin reşit olmaması durumu söz konusu olduğu için çocuk haklarına ve çocuk koruma kanununa göre sorumluluk yetişkinlerdedir. Dolayısıyla kurulan ilişkilerde ayrıca hassasiyet göstermek gerekmektedir. Nitekim gelişimsel olarak ergenlerin kendilerinden büyük öğretmenlerine ilgi duymaları söz konusu olsa da yetişkinlerin bu ilişkiye izin vermemesi ya da öğrencilerde bu tür algıların oluşmaması için oldukça dikkatli davranması önerilebilir.

Çoklu ilişkiler konusundaki bir diğer bulgu hediye kabul etme ile ilgili olmuştur. Katılımcıların bir kısmı aileden ya da öğrenciden hediye kabul etmek durumunda kaldığını ifade etmiştir. Alan yazında ve etik kodlarda psikolojik danışmanın kendisine hediye geldiği durumlarda ne yapması gerektiği ile ilgili açıklayıcı bilgiler mevcuttur (ACA, 2010). ACA’nın hediye kabulü ilgili etik kodları 2005 yılında güncellenmiş ve daha kültüre duyarlı hale getirilmiştir (Pack-Brown, Thomas ve Seymour, 2008). Welfel (2016) öncelikli olarak hediyein ne amaçla getirildiği önemli olduğunu vurgulamıştır. Danışanın psikolojik danışmandan daha iyi hizmet almayı umarak ya da danışanın kendi işlevsel olmayan inançları sebebiyle hediye getirmesi durumunda hediyein kabul edilmemesi gerekir. Ancak başarılı bir terapi ilişkisine teşekkür etmek için getirilen sembolik bir hediyein ya da geleneksel/kültürel bir ritüelin parçası olarak getirilen bir hediyein kabul edilmesi etik olabilir. Kısacası hediye kabulünün etik olması için şu şartları sağlaması gerekir: (a) danışanın iyiye gidişine sekte vurmaması aksine destek olması, (b) terapistin objektifliğinden taviz vermesine ya da işini gelecekte yetkin bir şekilde yapmasına engel olmaması, (c) sembolik bir memnuniyet hediyesiye, danışanın kültürel normları ile uyumlu ve maddi değerinin düşük olması ve (d) nadir olan bir durum olması. Öğrenci ile psikolojik danışman arasındaki ilişkiye zarar vermesi söz konusu olduğundan okul psikolojik danışmanlarının, tıpkı diğer danışmanlar gibi, öğrencinin kendisinden ya da velisinden hediye kabul etmesi önerilmemektedir.

Sosyal medyada bilgilerin paylaşımı ve sosyal medya arkadaşlıklarının etik ikilem oluşturması ile ilgili bulgu çoklu ilişkiler ve sınırlar konusundaki diğer bir önemli unsurdur. Bu konu diğer etik ikilemlere göre nispeten daha yakın zamanda etik ikilemler arasına girmiştir ancak alan yazında giderek daha fazla yer kaplayacağı aşikârdır. Psikolojik danışmanların sosyal medya hesaplarında yaptıkları paylaşımlara dikkat etmeleri, normalde danışanlarıyla paylaşmayacakları özel bilgileri sosyal medya hesabında paylaşmamaları ve onlarla sosyal medyada arkadaş olmamaları önerilmektedir. Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (ACA, 2014) yayınladığı etik kodlar arasında sosyal medya ve teknoloji kullanımına geniş bir yer ayırmıştır. Sosyal medya ile ilgili bölümde dört alana değinilmiştir ve önerilerde bulunulmuştur. Bunlardan ilki ruh sağlığı uzmanlarına sosyal medyada biri profesyonel diğeri de kişisel olmak üzere iki sayfa oluşturmalarıdır. İkincisi danışanla sosyal medyanın sınırlarını, faydalarını ve engellerini bilgilendirilmiş onam sırasında açıkça tartışmalarıdır. Üçüncü konu danışanlarının sosyal medya davranışlarına ve paylaşımlarının gizliliğine saygı duymak ve onların doğrudan haberi olmadan sosyal medyadan danışan ile ilgili bilgi almamaktır. Dördüncü ve son konu ise gizlilik ile ilgilidir ve danışmanların gizlilik içeren bilgileri korumak üzere sosyal medyada ve genel olarak teknoloji kullanımında önlemler almalarıdır.

Araştırmada ortaya çıkan bulgulardan bir diğeri de etik ikilem durumunda katılımcı psikolojik danışmanların sıklıkla aynı zamanda meslektaşları da olan arkadaşlarına, yazılı kaynaklara, internete, okul idaresine ve üniversite hocalarına başvurması ile ilgilidir. Bu bulgu İviz, Sevinç, Kaval, Yeğintürk ve Kalen’in (2017) ve Yam’ın (2017) bulguları ile yüksek oranda örtüşmektedir. Konsültasyon ya da süpervizyon hizmeti almak için psikolojik danışmanların genellikle arkadaşlarına yöneldiklerini gösteren bu bulgu oldukça önemlidir. Çünkü konsültasyon ve süpervizyon profesyonel işlerdir ve bu hizmetleri almak arkadaştan tavsiye almaktan farklı olmalıdır. Ancak okul psikolojik danışmanlarına etik konularda ve diğer tüm konularda süpervizyon verecek kişilerin Milli Eğitim

Bakanlığı sisteminde bulunmaması bu ihtiyacın özel ilişkiler çerçevesinde ulaşılabilen diğer kişilerle giderilmesine neden olmaktadır. Uluslararası alan yazında da okullarda çalışan psikolojik danışmanlarının çok az bir oranda bireysel (%13) ve grup (%10) süpervizyonu aldıkları rapor edilmektedir (Page, Pietrzak ve Sutton, 2001) Hâlbuki klinik süpervizyonun pek çok alanda (etkililik, hesap verebilirlik, danışma becerileri, profesyonel gelişim, kendine güven vb.) olumlu sonuçlar sağladığı belirtilmektedir (Cashwell ve Dooley, 2001; Crutchfield ve Borders, 1997). Agnew, Vaught, Getz ve Fortune (2000) okul psikolojik danışmanları ile yürüttükleri çalışmada akran grup süpervizyonunun okul psikolojik danışmanlarını pek çok açıdan güçlendirdiğini rapor etmişlerdir. Okul psikolojik danışmanlarının etik ikilem durumunda idarecilere başvurması ile diğer kaynaklara başvurması arasında içerik açısından önemli bir fark bulunmaktadır. İdarecilere başvuru konular genellikle yalnızca yasal konularken diğer kaynaklara başvuru konular hem yasal hem klinik konular olabilmektedir. Bu bağlamda idarecilerin psikolojik danışmanın doğasını, etik ve yasal gerekliliklerini bilmesi ve ona göre süreci yönetmesi gerekmektedir. Örneğin çocuk istismarı ve ihmali vakalarında idarecilerin, öğretmenlerin ve diğer tüm yetişkinlerin izlenmesi gereken yasal prosedürler hakkında daha bilgili ve sorumluluk sahibi olmaları okul psikolojik danışmanlarının işlerini gerektiği gibi yapmalarına yardımcı olacaktır.

Son olarak araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının etik konusunda üçte bir oranında kendilerini yetersiz bulmaları oldukça önemli bir bulgudur. Bu konuda yapılan bir diğer araştırmada İkiz, Sevinç, Kaval, Yeğintürk ve Kalen (2017) psikolojik danışmanların yasal süreçleri bilme durumlarını araştırmışlardır. Katılımcıların %37'si yasal süreçleri bildiğini, %25'i çok fazla eksikliği olduğunu, %20'si kısmen bildiğini, %17.5'i ise deneyimledikçe öğrendiğini belirtmiştir. Yam (2017) ise çalışmasında psikolojik danışmanların bilgi eksikliğinin, eğitim yetersizliğinin ve deneyimsizliğinin etik ikilemlerin çözümüne engel teşkil eden faktörler olduğunu belirtmiştir. Lisans programında tüm üniversitelerde ve lisansüstü programlarda da bazı üniversitelerde teorik bir ders olarak yer alan Meslek Etiği ve Yasal Konular dersinin uygulama kredisi de eklenerek programa dâhil edilmesi etik becerilerin gelişimi açısından daha faydalı olacaktır. Ayrıca hizmet içi eğitimlerle etik konulardaki bilgilerin ve becerilerin tazelenmesi ve yeni düzenlemelerin okul psikolojik danışmanları ile paylaşılması önerilebilir.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmaya 131 okul psikolojik danışmanı dâhil edilmiş ve veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler yolu ile elde edilmiştir. Dolayısıyla sonuçlar nitel verilerle sınırlıdır. Ayrıca bu araştırmada çoklu ilişkiler, gizlilik ve mesleki yeterlik konularına odaklanıldığından diğer etik sorunlarla ilgili benzer çalışmaların yürütülmesi önerilebilir. Bu konu ile ilgili olarak yürütülecek sonraki çalışmalarda daha fazla sayıda ve farklı illerde çalışmakta olan okul psikolojik danışmanına ulaşılması genellebilirlik açısından katkı sağlayabilir.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, okul psikolojik danışmanlarının çoklu ilişkiler, gizlilik ve yeterlik konularında azımsanmayacak oranda etik sorunla karşı karşıya kaldıkları ortaya çıkmıştır. Mesleki yeterlilik ile ilgili bulguya istinaden öncelikle alan dışı atamaların yapılmaması politika yapıcılara ve önerilebilir. Ayrıca gerek lisans eğitimi sırasında gerekse hizmet içi eğitim sırasında etik ile ilgili konularda uygulamalı ve vaka temelli eğitimlerin verilmesi önerilebilir. Gizlilik ve çoklu ilişkiler konuları uygulamada zorluklar barındıran etik ikilemler olduğundan bu konularla ilgili etik kodların tüm olası durumları da kapsayacak şekilde daha ayrıntılı bir şekilde tekrar yazılması önerilebilir. Katılımcılar etik sorunla karşılaştıklarında resmi olarak başvurabilecekleri bir birimin Milli Eğitim Bakanlığı örgüt şemasında bulunmadığı için sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. İlçe milli eğitim müdürlüklerinde ya da RAM'lar bünyesinde etik danışma birimlerinin kurulması ve meslek etiği konusunda eğitim almış uzmanların bu birimlerde süpervizör olarak istihdam edilmesi önerilebilir. MEB'in, meslek örgütlerinin ve alanda çalışan akademisyenlerin hizmet içi eğitim kapsamında etik konusunda güncel gelişmelerle ilgili seminerler ve çalıştaylar düzenlenmesi, etik ile ilgili yayınları zenginleştirmeye yönelik projeleri yürütmesi ve desteklemesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Agnew, T., Vaught, C.C., Getz, H. G., & Fortune, J. (2000). Peer group clinical supervision program fosters confidence and professionalism. *Professional School Counseling, 4*, 6-12. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/42732158>
- American Counseling Association (ACA). (2010). *Ethics committee reports summary-FY 10*. Retrieved July 11, 2011, from <http://www.counseling.org/Resources/CodeOfEthics/TP/Home/CT2.aspx>
- American Counseling Association. (2014). 2014 American Counseling Association code of ethics. Retrieved from <http://www.counseling.org/resources/aca-code-of-ethics.pdf>.
- American Psychological Association. (2010). Ethical principles of psychologists and code of conduct. *American Psychologist, 57*, (12), 1060-1073.
- American School Counselor Association (ASCA). (2010). Ethical standarts for school counselors. Retrieved from www.schoolcounselor.org.
- Bodenhorn, N. (2006). Exploratory study of common and challenging dilemmas experienced by Professional school counseling. *Professional School Counseling, 10*, 195-202. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/24029164>
- Kaliforniya Tüketici İşleri Bölümü (California Department of Consumer Affairs). (1990). *Professional therapy never includes sex*. Sacramento, CA.
- Cashwell, T. H., & Dooley, K. (2001). The impact of supervision on counselor self-efficacy. *Clinical Supervision, 20*, 39-47. doi: 10.1300/J001v20n01_03
- Colnerud, G. (1997). Ethical dilemmas of psychologists: A Swedish example in an international perspective. *European Psychologist, 2*, 164-170. doi: 10.1027/1016-9040.2.2.164
- Crutchfield, L. B., & Borders, L. D. (1997). Impact of two clinical peer supervision models on practicing school counselors. *Journal of Counseling and Development, 75*, 219-230. doi: [10.1002/j.1556-6676.1997.tb02336.x](https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1997.tb02336.x)
- Cullari, S. (2001). The client's perspective of psychotherapy. In S. Cullari (Ed.), *Counseling and psychotherapy* (pp. 92-116). Boston: Allyn & Bacon.
- Davis, J. I., & Mickelson, D. J. (2003). School counselors: Are you aware of ethical and legal aspects of counseling? T. P. Remley Jr., M. A. Hermann, & W. C. Huey (Eds.), *Ethical and legal issues in school counseling?* (2nd ed., pp. 36-47). Alexandria, VA: American School Counselor Association
- Erdur-Barker, Ö. & Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta kırılma noktası. R. Özyürek, F. K. Owen ve D. W. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler* (c. 1, s.163-182). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Eren-Gümüş, A. & Gümüş, M. A. (2010). *Psikolojik danışmada etik ve hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Eskin, M. (2000). Klinik psikolojide etik uygulamalar. *Türk Psikoloji Dergisi, 15*(45) 81-83.
- Fisher, C. (2004). Ethical issues in therapy: Therapist self-disclosure of sexual feelings. *Ethics and Behavior, 14*, 105-121. doi: 10.1207/s15327019eb1402_2
- Gabbard, G. O. (1994). Teetering on the precipice: A Commentary on Lazarus's "How Certain Boundaries and Ethics Diminish Therapeutic Effectiveness". *Ethics & Behavior, 4*, 283-286. doi: 10.1207/s15327019eb0403_14
- Garcia, J. G., Cartwright, B., Winston, S. M., & Borzuckowska, B. (2003). A transcultural integrative model for ethical decision making in counseling. *Journal of Counseling and Development, 81*, 208-277. doi: 10.1002/j.1556-6678.2003.tb00253.x
- Glosoff, H. L. & Pate, R. H. (2002). Privacy and confidentiality in school counseling. *Professional School Counseling, 6*, 20-27.
- Glosoff, H. L., Herlihy, B., & Spence, B. (2000). Privileged communication in the counselor-client relationship: An analysis of state laws and implications for practice. *Journal of Counseling and Development, 78*, 258-266. doi: 10.1002/j.1556-6676.2000.tb01929.x
- Herlihy, B., & Corey, G. (1992). *Dual relationships in counseling*. Alexandria, VA: American Association for Counseling and Development.
- Herlihy, B., & Corey, G. (1997). Codes of ethics as catalysts for improving practice. In *Ethics in therapy* (pp. 37-56). New York: Hatherleigh.
- Hobbs, N. (1948). The development of a code of ethical standards for psychology. *American Psychologist, 3*(3), 80-84. doi: 10.1037/h0060281
- Isaacs, M. L., & Stone, C. (1999). School counselors and confidentiality: Factors affecting professional choices. *Professional School Counseling, 2*, 258-266.
- İkiz, F. E., Sevinç, A., Kaval, A., Yeğintürk, G., & Kalen, S. (2017). Okul psikolojik danışma hizmetlerinde mesleki etik ihtiyaçların belirlenmesi. *İş Ahlakı Dergisi, 10*(2) 223-245. doi: 10.12711/tjbe.2017.10.2.0011

- Kolay-Akfert, S. (2012). Farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları etik ikilemler ile bu ikilemler karşısındaki tutum ve davranışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1791-1812.
- Koocher, G. P., & Keith-Spiegel, P. (2008). *Ethics in psychology and the mental health professions: Standards and cases* (3rd Ed.). New York: Oxford University Press.
- Korkut, Y., Müderrisoğlu, S., & Tanık, M. (2006). Klinik psikoloji alanında karşılaşılan etik ihlal örnekleri ve nasıl ele alındıklarının değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(18) 49-61.
- Korkut-Owen, F. & Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207-221. doi: 10.1501/Egifak_0000000199
- Lazovsky, R. (2008). Maintaining confidentiality with minors: Dilemmas of school counselors. *Professional School Counseling*, 11 (5), 335-346. doi: 10.1177/2156759X0801100507
- Lindsay, G., & Colley, A. (1995). Ethical dilemmas of members of the society. *The Psychologist*, 8, 448-451.
- Luke, M., Goodrich, K. M., & Gilbride, D. D. (2013). Intercultural model of ethical decisionmaking: Addressing worldview dilemmas in school counseling. *Counseling and Values Journal*, 58(2), 177-194. doi: 10.1002/j.2161-007X.2013.00032.x
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Montgomery, L. M., & Cupit, B. E. (1999). Complaints, malpractice, and risk management: Professional issues and personal experiences. *Professional Psychology*, 30, 402-410.
- Nazlı, S. (2007). Okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini algılamaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 281-290.
- Neukrug, E., Milliken, T., & Walden, S. (2001). Ethical complaints made against credentialed counselors: An updated survey of state licensing boards. *Counselor Education and Supervision*, 41, 57-70. doi: 10.1002/j.1556-6978.2001.tb01268.x
- Odland, T., & Nielsen, S. (1996). Ethical dilemmas of psychologists: Norway. *International Journal of Psychology*, 31, 476, Abstract #572.7
- Pack-Brown, S., Thomas, T., & Seymour, J. (2008). Infusing professional ethics into counselor education programs: A multicultural/social justice perspective. *Journal of Counseling & Development*, 86(3), 296-302. doi: 10.1002/j.1556-6678.2008.tb00512.x
- Page, B. J., Pietrzak, D. R., & Sutton, J. M. (2001). National survey of school counselor supervision. *Counseling Education and Supervision*, 41, 142-150. doi: 10.1002/j.1556-6978.2001.tb01278.x
- Pope, K. S., & Brown, L. S. (1996). *Recovered memories of abuse: Assessment, therapy, forensics*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pope, K. S., & Keith-Spiegel, P. (2008). A practical approach to boundaries in psychotherapy: making decisions, by passing blunders, and mending fences. *Journal of Clinical Psychology: In Session*, 64, 1-15. doi: 10.1002/jclp.20477
- Pope, K. S., & Vasquez, M. J. T. (2007). *Ethics in psychotherapy and counseling: A practical guide* (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Pope, K. S., & Vetter, V. A. (1992). Ethical dilemmas encountered by members of the American Psychological Association: A national survey. *American Psychologist*, 47, 397-411.
- Sinclair, C. (1996). A comparison of codes of professional conduct and ethics. In L. Bass, S. DeMers, J. Ogloff, C. Peterson, J. Pettifor, R. Reaves, T. Retfalvi, N. Simon, C. Sinclair, & R. Tipon (Eds.), *Professional conduct and discipline in psychology* (pp. 53-70). Washington, DC: American Psychological Association.
- Siviş-Çetinkaya, R. (2014). Ethical judgements of counselors: Results from a Turkish sample. *Ethics and Behavior*, 25(5), 400-417. doi: 10.1080/10508422.2014.941981
- Siviş-Çetinkaya, R. (2015). Ethical dilemmas of Turkish counselors: A critical incidents study. *British Journal of Guidance and Counselling*, 43(4), 476-491. doi: 10.1080/03069885.2014.987726
- Slack, C. M., & Wassenaar, D. R. (1999). Ethical dilemmas of South African clinical psychologists: International comparisons. *European Psychologist*, 4, 179-186. doi: 10.1027//1016-9040.4.3.179
- Stone, C. (2005). *Ethics and Law for School Counselors*. ASCA: Alexandria, VA
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER). (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar*. Ankara.
- Welfel, E. R. (2016). *Ethics in counseling & psychotherapy: Standards, research, & emerging issues*. Boston: Cengage Learning.
- West, W. (2002). Some ethical dilemmas in counseling and counseling research. *British Journal of Guidance and Counseling*, 30(3), 261-267. doi: 10.1080/0306988021000002308
- Yam, F. C. (2017). Psikolojik danışmanların yaşamış oldukları etik ikilemler ve bu etik ikilemler karşısındaki duygu, düşünce ve davranışları ile çözüm engelleri: Nitel bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(48), 465-477.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

School counselors are expected to be well-trained in ethics to adopt a specific perspective towards ethical dilemmas. However, that does not mean that schools are trouble-free in terms of ethical problems. Indeed, school counselors encounter ethical dilemmas quite often. Thus, the aim of the current study is to find out the ethical dilemmas that school counselors in Turkey face with regarding dual relationship, confidentiality and competency.

2. Method

This research is qualitative in nature and the data was collected through interviews. One hundred and thirty one volunteered psychological counselors participated in the study during 2016-2017 academic year. Among the participants, 74 were female and 57 were male.

A semi-structured interview form, consisting of five demographic (gender, tenure, graduate department, grade of school currently working in, and graduate university) and five open-ended questions, was used in the data collection process. The questions were prepared considering the three most common ethical dilemmas that counseling associations indicated. The opinions of three academicians and two psychological counselors were taken for the content validity of the interview form. Later, a pilot study with three school counselors were conducted and the final form of the interview form was determined. The open-ended questions of the study were: (1) What kind of ethical problems have you experienced regarding confidentiality in your career? (2) What kind of ethical problems have you experienced regarding dual relationships in your career? (3) What kind of ethical problems have you experienced concerning counselor competency in your career? (4) Who and where do you apply when you face with an ethical problem? (5) How do you find your competency on counseling ethics?

The interviews were recorded with the consent of the participants and each interview took about 30 minutes. The interviews were transcribed and the content analysis was performed twice (3 months apart) in order to calculate the reliability. Miles Huberman reliability was found %92. Considering the responses of the psychological counselors, the frequency and percentiles of the themes were determined.

3. Findings, Discussion and Results

Among the participants, 76% stated that they have faced with ethical dilemmas about dual relationships. Of these participants, 31% stated that sometimes they had to inform families since they were working with minors, and even though they mentioned it to the student beforehand they still faced with problems. Twenty five percent of the participants reported that other teachers at school did not obey the confidentiality rules; 18% stated that supervisors asked them to share detailed interview records with them; 14% said that school managers had not displayed sensitivity to confidentiality rules; and 12% admitted that they had broken confidentiality rules due to consultation and that they had not experienced any problems owing to that, but these participants also stated that they had been doubtful about this matter too.

It was found out that 66% of the participants encountered ethical problems regarding dual relationships. Of these participants, 23% stated that they faced with parents' requests about having a close relationship with them; 15% said they had received gifts from students or parents; 14% stated that they have faced with students' emotional interests; 13% stated that they had established a trade relation with the parents; 13% stated that they have had problems because of having adding students or parents to their social media accounts; 10% revealed that they had problems since they became friends with the parents of the students; 3% said that they had problems because they became friends with the students; 3% stated that they had problems due to parents' emotional interest; 2% stated they have witnessed romantic relationship between a student and a teacher and 2% stated that they have seen some colleagues that have trade and service exchange with the parents.

Among the participants, 77% indicated that they had experienced ethical problems concerning competency. Of these participants, 36% of the school psychological counselors indicated that there are guidance teachers who were graduated from other fields and some of them appointed to schools through taking guidance courses. Participants revealed that these teachers were not efficient in their fields and this is the most important ethical competency problem for them. Additionally, 24% admitted that some school counselors did not improve themselves and they had become passive in the field, that they just did the necessary paper work or directed the problems they encountered through stating that it is something beyond them; 20% reported that during their careers, especially in their first years, they had crossed boundaries or witnessed colleagues doing it; and 19% proclaimed that they do not have enough practicum about various problems that they encountered in the schools.

As a fourth question, participants of the study were asked where they consult when faced with ethical dilemmas; 24% of the school counselors stated that they ask to their school counsellor friends, %24 mentioned that they apply to ethics booklet of Turkish Psychological Counseling and Guidance Assosiation (TPCGA), 19% stated they ask to school administration, %12 revealed that they ask to Guidance Research Centers, %10 indicated that they search it on internet, %10 stated they consult with the professors in their universities and %0.6 mentioned that they call with TPCGA and consult about the ethical problem.

Regarding the last question of the study, 39% of the school counselors reported that their ethics knowledge is adequate; 27% stated that their ethics knowledge is enough but needs to be improved with applied trainings; 34% reported that their ethics knowledge is inadequate.

Considering the findings, it is found out that school counselors do face substantial ethical dilemmas regarding dual relationships, confidentiality and competency. Most of the participants admit that their competency on ethical issues needs improvement and they stated that there is no specific unit in the MONE organization for school counselors to consult about ethical dilemmas. Therefore, in-service training on counseling ethics and legal issues can be organised for school counselors. Moreover, the establishment of ethical consulting units within Guidance Research Centers can be recommended.